

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของผู้เรียน
ที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม: ปัญหาและการช่วยเหลือ
LEARNING LOSS AFTER THE COVID-19 EPIDEMIC SITUATION OF STUDENT
WITH SPECIAL NEEDS IN INCLUSIVE EDUCATION:
PROBLEMS AND SUPPORT

วิชา ขันติบุญญานูรักษ์^{*1} และ ชนิตา มิตรานันท์²
Wicha Khantibunyanurak^{*1} and Chanida Mitranun²

¹สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²ศูนย์พัฒนาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Special Education Major, Faculty of Education, Srinakharinwirot University.

² Special Education Development Center, Faculty of Education, Srinakharinwirot University.

Received: 9 January 2023

Revised: 17 February 2023

Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

ช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาภัยกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนปรับเปลี่ยนไป นักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างจากเดิม นับได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนครั้งใหญ่ จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษก็ได้รับผลกระทบเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน โดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนเรียนรวมที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทั่วไป ทำให้ครูผู้สอนมุ่งเน้น และทุ่มสรรพกำลังส่วนใหญ่สอนให้กับนักเรียนทั่วไป ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอาจได้รับความสนใจน้อยลง อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาไม่เต็มศักยภาพ สมวัย และด้วยสถานการณ์ที่ยาวนานเกือบ 2 ปี จึงทำให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษประสบปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ความรู้ที่มีถดถอยหรือลืมไปความสามารถที่เคยทำได้กลับทำได้น้อยลง โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

*Corresponding author: นายวิชา ขันติบุญญานูรักษ์

E-mail: wichakhanibunya@gmail.com

มีความจำเป็นที่ต้องกลับหันมาให้ความสนใจกับภาวะถดถอยที่เกิดขึ้นในครั้งนี เพื่อมุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้สมัย พัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถเป็นคนที่มีความรู้ และ เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาของสังคมต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้, ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ, การเรียนรวม

Abstract

Over the past two years, Thailand has faced challenges with the COVID-19 pandemic, which has resulted in changes to the teaching and learning. Students were unable to physically attend schools, and alternative forms of teaching and learning had to be implemented. This significant shift in the learning environment has had a profound impact, particularly on students with special needs, as regular students received less attention and support. The extended duration of these circumstances, spanning nearly two years, has led to regression in learning, a lack of continuous development, loss of knowledge, and diminished abilities that were previously acquired. It is important for schools, teachers, parents, and relevant sectors to address this regression and refocus their attention on providing appropriate support, allowing students to learn optimally and reach their full potential. This will enable them to become productive members of society in the future.

Keywords: Learning loss, Special needs, Inclusive education

บทนำ

ในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในหลาย ๆ ด้าน ต้องประสบปัญหาด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนเกิดผลกระทบเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงการระบาดดังกล่าวเด็กนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ ต้องหยุดเรียน ช่วงระยะเวลาหนึ่ง อันเนื่องมาจากความกังวลจากหน่วยงานทางสาธารณสุข

ที่ระบุว่า นักเรียนอาจเป็นกลุ่มที่จะนำไปสู่การติดเชื้อ เกิดการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว และเป็นพาหะนำเชื้อกระจายมาที่บ้าน ให้บุคคลในบ้าน คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเสี่ยงสูง จึงนำไปสู่หยุดเรียนและมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล อาศัยเทคโนโลยี เกิดการเรียนที่บ้าน เป็นการเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางการศึกษา นักเรียน ครู ผู้ปกครองเกิดการปรับตัว กับระบบการเรียนการสอนใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษ ตามรายงานของสำนักงานมาตรฐานทางการศึกษาของรัฐบาลอังกฤษ (Ofsted) พบว่าเด็กมีพัฒนาการด้านภาษาช้า มีปัญหาในการตอบสนองด้วยการแสดงความรู้สึกทางสีหน้านั้นอาจเป็นเพราะว่ามาจากสถานการณ์โควิดที่ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมลดลง เด็กขาดความมั่นใจในการร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กมีภาวะในการพึ่งพาตัวเองแบบถดถอยทางโรงเรียนควรให้เด็กมีกิจกรรมทางกายภาพให้มากขึ้น ส่วนเด็กในวัยเรียนก็พบว่า ทั้งความรู้เรื่องคณิต การสะกดคำ และการเขียนนั้น เทอมที่เคยเรียนก่อนหน้ามีพัฒนาการกว่านี้ (ปารีชาติ โชคเกิด, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้รายงานผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อการพัฒนาศึกษาของประเทศไทยไว้ พบว่า มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยใน 6 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านผู้เรียนผู้เรียนต้องปรับเวลาและวิธีการเรียนรู้ใหม่ จำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ที่บ้าน ที่พักในลักษณะทางไกลหรือออนไลน์ 2. ด้านครู มีภาระงานเพิ่มมากขึ้นในการจัดการเรียนรู้และการดูแลผู้เรียน ครูมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงานในสถานการณ์โรคระบาด ครูมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่และกังวลว่าผลการเรียนของผู้เรียนจะตกต่ำลง 3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อรองรับมาตรการการป้องกันโรคระบาด 4. ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน สถานศึกษาได้นำรูปแบบ วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ เช่น การวัดผลเชิงประจักษ์ การประเมินผลตามสภาพจริงการประเมินผลแบบออนไลน์ การใช้ใบงาน/แบบฝึก/ชิ้นงาน เป็นต้น 5. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามีความจำเป็นต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อจัดการเรียนรู้ผ่านระบบทางไกลหรือระบบออนไลน์ให้แก่ผู้เรียน และ 6. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุด ตามลำดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุด ตามลำดับ

ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นกลุ่มผู้เรียนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่นกัน ผู้เรียนกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ และผู้ดูแลเด็กเนื่องจากเด็กอาจมีพฤติกรรมถดถอย เช่น ดื้อ โกรธต่อต้าน หรืออาจมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร การใช้ภาษาไม่เข้าใจการสื่อสารที่เป็นนามธรรม ต้องใช้เวลามากในการทำ ความเข้าใจคำสั่ง ปรับตัวได้ช้า ทำให้ขาดทักษะในการป้องกันระวัง การติดเชื้อมด้วยตัวเอง และถ้าเด็กอยู่บ้าน คนที่ดูแลหรืออยู่ใกล้ชิดกับเด็กต้องระมัดระวังตนเอง เพราะอาจมีความเสี่ยงที่จะนำเชื้อไปติดเด็กได้ กรณีที่เด็กพิเศษป่วยเป็นโควิด-19 จำเป็นต้องดูแลตามเด็กแต่ละคนอย่างใกล้ชิด เพราะเด็กพิเศษมีระดับการดูแลตัวเองที่แตกต่างกัน และต้องการผู้ดูแลที่แตกต่างกันด้วยหากเป็นเด็กพิเศษที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแล จำเป็นต้องมีผู้ดูแลที่ทำหน้าที่ได้โดยเฉพาะ และเข้าไปดูแลได้บางเวลาในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ต้องใส่อุปกรณ์ป้องกัน (สุวรรณชัย วัฒนาอิงเจริญชัย, 2564) นอกจากนี้ ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมขนาด (2564) ได้ระบุว่า การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัย ก่อนประถมศึกษา ศูนย์เด็กเล็ก เนอร์สเซอร์รี่ เพราะเด็กวัยนี้ไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้ ต้องอยู่กับพ่อแม่ ไม่ได้ออกไปเล่นตามวัย พบว่าในช่วง COVID-19 เด็กเล็กมีการพัฒนาของกล้ามเนื้อที่ลดลง นอกจากนั้นกลุ่มเด็กพิการ หรือเด็กกลุ่มพิเศษที่ต้องการการเรียนการสอนแบบเฉพาะเจาะจง ก็ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงของการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ดังจะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนทุกคน รวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ ขาดการพัฒนาการที่ดีขึ้น หรืออาจส่งผลในระยะยาวให้นักเรียนกลุ่มนี้หลุดออกไปจากระบบการศึกษาได้ นักเรียนกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของประเทศไทย

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอนของไทย สถานศึกษาทุกแห่งปฏิบัติตามมาตรการของทางรัฐบาล และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ อาทิ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ห้ามการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภท เพื่อจัดการเรียนการสอน การสอบ ฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ประกาศหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยให้จัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น เช่น หยุดเรียนช่วงเดือนมกราคม 2564 การเลื่อนวันเปิดเทอม ภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 หรือการเรียนในรูปแบบออนไลน์ ตลอดปีการศึกษา 2564 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2564 เรื่อง การเลื่อนเวลาเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีแนวปฏิบัติการ ดังนี้

ข้อ 1 ให้โรงเรียนและสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ เลื่อนการเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 เป็นวันที่ 14 มิถุนายน 2564

ข้อ 2 โรงเรียนหรือสถานศึกษาแห่งใดมีความพร้อม และประสงค์จะเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 ก่อนวันที่กำหนดตามข้อ 1 ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาแห่งนั้น ดำเนินการ ดังนี้ (1) โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (สีแดงเข้ม) ให้จัดการเรียนการสอนเฉพาะรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล (On Air, Online, On Demand, On Hand ผ่านทางไปรษณีย์) เท่านั้น (2) โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดง) หรือพื้นที่ควบคุม (สีส้ม) สามารถจัดการเรียนการสอน ได้ทั้ง 5 รูปแบบ (On Site, On Air, Online, On Hand, On Demand) โดยรูปแบบ On Site นั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อมของระบบ Thai Stop Covid+ (TSC+) และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดก่อน ทั้งนี้ โรงเรียนและสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องปฏิบัติตาม มาตรการของกระทรวงสาธารณสุขโดยเคร่งครัด

จากมาตรการของกระทรวงศึกษาธิการส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไป ต้องอาศัยเทคโนโลยีมากขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนเพิ่มขึ้นไปจากเดิม เช่น ความพร้อมทางเทคโนโลยีของแต่ละคน ความเข้าใจใส่ของผู้ปกครอง ขณะเรียนและหลังเรียนออนไลน์ รวมไปถึงปัจจัยทางการเงินในการเสียค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ต การหาซื้ออุปกรณ์ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่หลาย ๆ ภาคส่วนต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการเรียนรู้หลังการแพร่ระบาดในครั้งนี้

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทั่วไปและเด็กที่ความต้องการพิเศษ

จากสถานการณ์ที่ผ่านมา นักเรียนบางส่วนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ลดลง สิ่งที่เคยทำได้ก่อนหน้านี้ ในปัจจุบันนี้กลับทำไม่ได้ สิ่งที่จะเกิดขึ้น มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นกลับไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น เป็นภาวะของการเสียโอกาสในการเรียนรู้ที่มีผลทำให้ทักษะต่าง ๆ ที่เด็กควรจะได้รับการพัฒนาตามช่วงวัยสูญเสีย ส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะด้านความสัมพันธ์ จากการที่เด็กบางรายอยู่บ้านจนชินเมื่อต้องไปโรงเรียนอาจเกิดการกลัวการไปโรงเรียน เด็กขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะในระดับอนุบาล และประถมศึกษา ที่ขาดการพัฒนาทักษะ การเข้าสังคม และทักษะด้านวิชาการอ่าน เขียน (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า 1) การกำกับตนเองในการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้น โดยผู้เรียนที่สามารถกำกับตนเองในการเรียนรู้ได้ดี จะรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของตนเองในระดับต่ำ 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ส่งอิทธิพลทางตรง และโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น และ 3) ทักษะของครู เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญสามารถส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 4) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน มีบทบาทในการส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ภาวะถดถอย

ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษประสบปัญหาเป็นอย่างยิ่งกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในครั้งนี้ นักเรียนขาดความต่อเนื่อง ครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนรวมได้ใช้สรรพกำลังให้กับนักเรียนปกติทั่วไป อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนกลุ่มนี้มีบทบาทและภาระในการสอนทั้งสองกลุ่มพร้อมกัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษถูกลดทอนการได้เข้าการเรียนรู้ เข้าใจใส่ ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย โอกาสที่ผ่านมาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค (2564) ได้ระบุว่า การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัย ก่อนประถมศึกษา ศูนย์เด็กเล็ก เนอร์สเซอรี่ เพราะเด็กวัยนี้ไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้ ต้องอยู่กับพ่อแม่ ไม่ได้ออกไปเล่นตามวัย พบว่าในช่วง COVID-19 เด็กเล็กมีการพัฒนาของกล้ามเนื้อที่ลดลง นอกจากนี้นักกลุ่มเด็กพิการ หรือเด็กกลุ่มพิเศษที่ต้องการการเรียนรู้การสอนแบบเฉพาะเจาะจง ก็ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงของการหลุดออกจากระบบการศึกษา

หากเรามองในมุมของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะนั้น จะเห็นถึงสภาพความเป็นจริง สำหรับโรงเรียนที่มีเด็กกลุ่มนี้ พบว่า โรงเรียนไม่มีความพร้อม เช่น โรงเรียนสแกนเอกสารเป็นไฟล์ภาพ แต่เด็กกลุ่มพิการทางสายตาก็จะไม่สามารถอ่านได้เลย ซึ่งหากต้องปิดโรงเรียน ควรมีเทคโนโลยีที่เพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนกลุ่มที่สามคือโรงเรียนอาชีวะ หรือโรงเรียนที่ต้องใช้การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ หากไม่มีเทคโนโลยีรองรับในการเรียนรู้ก็ไม่แนะนำให้ปิดโรงเรียนเช่นกัน ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมีข้อจำกัดบางประการในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้การสอน ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จะพบว่ามีความต้องการหลายอย่างถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเรียนมากกว่าคนทั่วไป นักเรียนต้องได้รับการช่วยเหลือและเอาใจใส่ในการเรียนรู้มากกว่านักเรียนทั่วไป อีกทั้งความพิการแต่ละประเภทย่อมส่งผลให้เกิดความแตกต่างของเครื่องมืออุปกรณ์ แนวทางในการช่วยเหลือของแต่ละคนที่แตกต่างกันไป สิ่งเหล่านี้กลายเป็นความท้าทายและภาพสะท้อนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมของรัฐที่ทำให้คนพิการอีกไม่น้อยถูกทิ้งไว้ข้างหลัง (กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล, 2564; ปวรินทร์ พันธุ์ดีเวช, 2565) นอกจากนี้ปัญหาความยากจน หรือการมีรายได้น้อยของผู้ปกครองส่งผลให้ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพ ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด นักเรียนไม่ได้เรียนรู้ตามตาราง

หรือโปรแกรมที่ครูการศึกษาพิเศษกำหนด และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ภาวะของการรับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลใกล้ชิด ส่งผลให้ต้องเข้ารับการรักษาอาการ และสถานะหลังการได้รับเชื้อ อันอาจส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มนี้ได้

ดังสรุปได้ว่า ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขาดโอกาสในการเรียนรู้ ขาดการได้รับการช่วยเหลือ มีความต้องการการสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากรที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ขาดช่วงไป หรือไม่สามารถส่งเสริมนักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างเต็มศักยภาพ การขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ เนื่องจากความแตกต่างของแต่ละบุคคลย่อมส่งผลให้เกิดความต้องการที่แตกต่างกันไป การขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดอันเนื่องมาจากผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพ หรือต้องเข้ารักษาตัวของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ปกครองและบุคคลใกล้ชิด นักเรียนขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ได้รับการพัฒนาต่อยอด และประเด็นสำคัญคือสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ นักเรียนไม่สามารถจดจำได้ จนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มนี้ขึ้น

การช่วยเหลือภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษถือว่าเป็นนักเรียนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างจริงจังในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ลดปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียน ซึ่งในระดับกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นขับเคลื่อนการศึกษาพิเศษในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 นั้น โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานประสานงานและทำงานร่วมกัน นักเรียนทุกคนได้เรียนเหมือนปกติมากที่สุด หรือต้องได้รับความรู้ให้เทียบเท่าเหมือนที่เรียนปกติมากที่สุด ทั้งด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาเร่งด่วน (Quick Win) ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษเป็นเรื่องเร่งด่วน โดยต้องพยายามค้นหาเด็กที่ด้อยโอกาสให้ได้มากที่สุด ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยสื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัย รวมถึงเด็กที่เจ็บป่วยที่รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาลก็ต้องได้รับการศึกษาด้วยสื่อการเรียนที่เหมาะสมด้วยเช่นกัน ส่วนเนื้อหาหลักสูตรในการเรียนของการศึกษาพิเศษนั้น การเรียนออนไลน์ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ เพราะไม่สามารถที่จะให้เด็ก ๆ

เรียนโดยตรงกับครูได้ เพราะฉะนั้นสื่อการสอนของครูต้องเป็นสื่อการสอนที่ต้องไปสอนหรือ สื่อสารกับทางผู้ปกครองก่อน แล้วผู้ปกครองจึงไปสอนบุตรหลานต่อไป ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการบำบัด เรื่องของการฟื้นฟู ต้องให้ผู้ปกครองเรียนแล้วไปฝึกกับลูก รวมถึงการปรับ หลักสูตรให้สามารถปฏิบัติหรือทำที่บ้านได้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งอาจจะแตกต่างกับ เด็กที่เรียนออนไลน์ปกติทั่วไป แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือกำลังใจที่จะต้องสื่อสารไปให้ทั้ง ผู้ปกครองและตัวเด็ก นอกจากนี้เด็กที่ต้องมีการปรับตัวแล้วที่ผ่านมาจากครูก็มีการปรับตัว เช่นกันจนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจนเกิดการทำคลังสื่อสำหรับเด็กพิเศษเพื่อให้ ครูแต่ละที่สามารถนำสื่อที่ทำขึ้นไปใช้ร่วมกันได้ รวมถึงการปรับเพิ่มเติมรูปแบบการเรียนรู้ให้มี ประสิทธิภาพ และทันสมัยมากขึ้นจากสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว เช่น การเพิ่มภาษามือในการเรียน ทางไกล เพื่อให้เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินก็สามารถเรียนร่วมกันได้ ตรงนี้ก็จะ เป็นประโยชน์และเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาวหากสถานการณ์โควิด-19 ยังยืดเยื้อต่อไป (ภูมิสรรงค์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2564)

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้เสนอแนวทางการลดภาวะ ถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ 2 ระดับการศึกษา ดังนี้

1) ระดับประถมศึกษา มีแนวทางดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาเทคนิคการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียนของครู การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของ ผู้เรียน การลดภาระงาน และงานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมายและการกำกับตนเองของผู้เรียนระหว่างการจัดการ เรียนการสอน การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่แก่นักเรียน การส่งเสริมกิจกรรมผ่อนคลาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกายเพื่อการมีสุขภาพที่ดีของนักเรียน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู

2) ระดับมัธยมศึกษา มีแนวทางดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือเยียวยาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ สื่อ และเทคโนโลยี การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ทั้งสุขภาพกายและ สุขภาพจิต การพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ของครู การปรับเนื้อหา ลดภาระงาน และ

งานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน การใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการสื่อสารและชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียนด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ การส่งเสริมการทำกิจกรรมและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีของนักเรียน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู การส่งเสริมและเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อ และเทคโนโลยี และการส่งเสริมแรงจูงใจ และเสริมสร้างการเรียนรู้แบบนำตนเองให้แก่นักเรียน

ในช่วงที่ผ่านมาหลาย ๆ ภาคส่วนได้รับรูปแบบการเรียนการสอนให้กับนักเรียน การศึกษาพิเศษในรูปแบบออนไลน์และให้ครูทำการสอนในรูปแบบคลิปวิดีโอแทนการสอนในชั้นเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในขณะนั้น ซึ่งส่งผลให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษาได้รับประสบการณ์การบริหารงานและการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบที่รู้ทันการเปลี่ยนแปลงและจัดการเพื่อประโยชน์และความปลอดภัยของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูเรียนรู้เทคนิคการสอนและผลิตสื่อการสอนออนไลน์ที่สามารถถ่ายทอดทาง YOUTUBE เพื่อผู้ปกครองและผู้สนใจอื่น ๆ สามารถเรียนรู้นำไปสอนนักเรียนที่บ้านด้วย (ธนชชา สู่คง และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2564)

วิธีการหรือแนวทางสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จะช่วยให้คุณครูเตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนต้องมีความเข้าใจว่า เด็กพิเศษแต่ละคนมีความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน เด็กมีความสามารถและข้อควรพัฒนาที่ไม่เหมือนกัน เด็กบางคนมีปัญหาด้านการเรียน บางคนมีปัญหาด้านพฤติกรรม หรือบางคนอาจมีปัญหาทั้งสองแบบ ผู้ปกครอง ครู และทุกส่วนที่เกี่ยวข้องต้องมีการวางแผน กำหนดกิจกรรม กำหนดสื่อการเรียนการสอน กำหนดเวลาที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนในแบบออนไลน์ให้กับเด็กพิเศษ อาจแบ่งเป็น 3 ลำดับ คือ 1) ขั้นตอนเตรียมพร้อม 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) การติดตามประเมินผล ในขั้นตอนเตรียมพร้อม คุณครูต้องติดต่อและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง สอบถามถึงสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียน เช่น มีใครอยู่ที่บ้านกับลูกบ้างในช่วงกลางวัน ที่บ้านมีคอมพิวเตอร์/แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟนสำหรับใช้เรียนหรือไม่ มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม เคลื่อนไหวหรือพัฒนาประสาทสัมผัสหรือไม่ แล้วแนะนำผู้ปกครองให้จัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสม นอกจากนี้คุณครูควรสอบถามเกี่ยวกับความถนัดหรือทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้ปกครองและนักเรียนด้วย

จากนั้นก็ทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) ที่ทำขึ้นในแต่ละปีการศึกษา นำมาวิเคราะห์ว่าเป้าหมายและวัตถุประสงค์ใดที่กำหนดไว้ใน IEP มีความสำคัญที่สุดและเป็นไปได้ที่จะเลือกมาวางแผนจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในกรณีที่ เป็น IEP ของเทอมที่ผ่านมา คุณครูควรสอบถามระดับความสามารถของนักเรียน ณ ปัจจุบันเพื่อดูความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ที่เคยตั้งไว้ อันดับต่อมาคือ เลือก platform / โปรแกรมสำหรับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีให้เลือกใช้มากมาย แต่ขอแนะนำให้เลือกโปรแกรมที่คุ้นเคยหรือใช้ไม่ยากนัก เช่น Zoom หรือ Skype เพราะส่วนใหญ่เราเน้นการสอนแบบตัวต่อตัวอยู่แล้ว และคุณครูควรจัดเวลาทดลองใช้ให้คล่องก่อนจะสอนจริง (วาทีณี อมรไพศาลเลิศ, 2563)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ให้เสนอมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม รวมถึงการนำไปใช้ในแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม ดังนี้

1. Redesigning new learning process ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน
2. Empowering teachers and principals เสริมพลังพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา
3. Collaborating effective learning สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
4. Open educational resources พัฒนาค้นคว้าสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิด และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา
5. Valuing positive attitudes and well-being สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต
6. Elevating learning with Edtech ยกกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
7. Regarding safety and welfare จัดสวัสดิการ ความปลอดภัย และสร้างขวัญกำลังใจ

การช่วยเหลือภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะได้พัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีการปรับตัว ปรับแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนตั้งแต่ ขั้นตอนเตรียมพร้อม ขั้นตอนจัดการเรียนการสอน และขั้นตอนติดตามประเมินผล โดยมีการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน เสริมพลังพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพัฒนาค้นสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิด และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต และยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการแก้ปัญหา และช่วยเหลือเด็กพิเศษภายหลังประสบกับการสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19

รูปแบบการจัดการเรียนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในต่างประเทศหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการแพร่ระบาดออกไปทั่วโลก ส่งผลให้ทุกประเทศประสบปัญหาเดียวกัน คือ นักเรียนไม่สามารถไปเรียนที่โรงเรียนได้อันเป็นปัญหาใหญ่ทางการศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับผลกระทบมากกว่านักเรียนทั่วไปในยามปกติที่มีการเรียนตามปกติยังต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษมากกว่านักเรียนทั่วไปอยู่แล้ว หลายประเทศได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีการจัดการเรียนรวมในยุคโควิด 19 ดังนี้

สหรัฐอเมริกามีการให้อำนาจในการจัดการศึกษาแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ในรัฐโคโลราโดให้ทางเลือกในการจัดการเรียนรู้แบบทางไกลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 3 แบบคือ 1) ครูสอนโดยใช้หลักสูตรที่ได้จากจากเขตพื้นที่การศึกษา 2) ให้ครูที่มีประสบการณ์มาแล้วออกแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์เองได้เลย และ 3) ครูมอบหมายงานให้นักเรียนแบบง่าย ๆ โดยใช้เพียงอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น กระดาษ ดินสอ อุปกรณ์ที่มีอยู่ที่บ้าน อีกทั้งได้นำเสนอเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์หลังจากการเผยแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 โดย ผู้อำนวยการ

ด้านการทดลองจาก Presence Learning มีหลักสูตรการศึกษาพิเศษแบบออนไลน์ โดยจะคอยจัดหานักบรรณบำบัดที่ได้รับใบอนุญาต นักกิจกรรมบำบัดและผู้ดูแลด้านพฤติกรรมและสุขภาพจิตต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนหลายร้อยแห่งทั่วสหรัฐอเมริกา โดยช่วงก่อนที่จะเกิดโรคระบาด โรงเรียนต่าง ๆ ทำสัญญาร่วมกับ Presence Learning ให้จัดหาบริการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษต่าง ๆ อยู่แล้ว เด็กจะได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ จากนักบรรณบำบัดและนักกิจกรรมบำบัดผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งการช่วยเหลือเด็กแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไปตามความต้องการ แม้ว่าการบำบัดผ่านช่องทางออนไลน์อาจไม่ได้มีคุณภาพเท่ากับการบำบัดแบบตัวต่อตัว แต่สำหรับสถานการณ์เช่นนี้ก็ถือว่าวิธีนี้ยังคงช่วยรักษาความต่อเนื่องของการฝึกฝนทักษะในเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อยู่ เพราะหากเราปล่อยให้เด็กสูญเสียทักษะสำคัญเหล่านี้ไปแล้ว พวกเขาจะต้องเริ่มต้นเรียนรู้กันใหม่ทั้งหมดอีกครั้ง ซึ่งนี่ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ด้านองค์กรด้านการศึกษา Springs Charter Schools ก็ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนแบบวิดีโอกับเด็กกลุ่มนี้ โดยใช้แบบฝึกหัดและกิจกรรมที่เด็ก ๆ ทำเป็นปกติเวลาที่ได้เจอหน้ากัน นักกิจกรรมบำบัดจะช่วยเหลือเด็ก ๆ ในการฝึกทักษะที่ต้องใช้กล้ามเนื้อ และทักษะชีวิตอื่น ๆ เช่น การผูกเชือกรองเท้า บางครั้งก็เตรียมวิดีโอไว้ให้ผู้ปกครองใช้ฝึกทักษะเด็ก ๆ ที่บ้าน ซึ่งหากผู้ปกครองคนไหนไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ นักกิจกรรมบำบัดก็จะให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์แทน ซึ่งแน่นอนว่าการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ให้เด็กจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากไม่มีผู้ปกครองเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อและให้ความช่วยเหลือเด็ก ๆ ที่บ้าน

สำหรับในประเทศไทย การจัดการเรียนรู้ทางไกลในช่วงโควิดระบาดสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนับว่าเป็นงานที่ท้าทายอีกขั้นสำหรับครู พ่อแม่และนักบำบัด แต่หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กทุกคนก็ยังคงอยู่บนพื้นฐานเดียวกันคือ ความเข้าใจธรรมชาติที่แตกต่างกันของพวกเขา เมื่อไรที่ครูเข้าใจเด็ก ๆ อย่างแท้จริง ครูย่อมมองเห็นโอกาสในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนมากยิ่งขึ้น (ภรณ์ ลัคนาภิเศกษุ, 2563)

สำนักมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี (2564) ได้นำเสนอกรณีการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษประเทศบรูไน จากการการเสวนาเรื่อง “ความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ ในปี 2021 ท่ามกลางสถานการณ์ โควิด-19 : ประสบการณ์จากครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรีจากเนอการาบรูไนดารุซซาลาม และสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต พบว่า ความท้าทายในการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

ที่มีความต้องการพิเศษในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ว่า 1) ครูต้องดำเนินการสอนออนไลน์ทันทีและต้องเตรียมสื่อการสอนตามบ้าน ดังนั้นครูจึงถูกบังคับให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการสอนทั้งในรูปแบบออนไลน์ที่ รวมถึงการเชื่อมโยงกับการสอนแบบออนแฮนด์ 2) การติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียนเป็นสิ่งที่ท้าทาย นักเรียนต้องนำวิธีการเรียนรู้แบบใหม่มาใช้ 3) นักเรียนระดับประถมศึกษาต้องการคำแนะนำจากผู้ปกครองและนักเรียนระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นโดยเฉพาะกับผู้ปกครองที่ทำงานเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ พวกเขาจึงมีเวลาน้อยในการสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานและติดตามความคืบหน้า 4) การขาดทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้ยังคงเป็นปัญหาหลักในกลุ่มผู้ปกครอง รวมไปถึงความท้าทายของสถานการณ์ปัจจุบันที่นักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ นักเรียนเรียนรู้จากที่บ้าน ผู้ปกครองทำงานจากที่บ้าน (Work from home) แต่ครูยังทำงานแบบหมุนเวียนจากที่บ้านและที่โรงเรียน ครูจึงต้องมีความพร้อมสูงในการเผชิญหน้ารับมือกับสถานการณ์รายวัน ทั้งการจัดการเรียนรู้เพื่อการดูแลเด็กธรรมดาและเด็กพิเศษร่วมกัน ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมอย่างมากในการช่วยเหลือการสอนอยู่ที่บ้าน และเมื่อสถานการณ์เริ่มดีขึ้นมีการกลับมาเรียนที่โรงเรียนแต่ก็ยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นบทบาทสำคัญของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในยุค New normal ที่ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนที่แตกต่างกัน

ด้วยสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และประกอบกับความไม่แน่นอน ครูผู้สอนควรมีการเตรียมตนเองให้พร้อมอยู่เสมอ โดยมีข้อควรเตรียมการ (ภูษิมา ภิญญสินวัฒน์, 2563; สุวิมล มจรุส; 2564; Wei Bao, 2020) ดังนี้

1. จัดทำแผนเตรียมพร้อมฉุกเฉินสำหรับปัญหาที่ไม่คาดคิด และมีความเหมาะสม
2. กระชับหลักสูตร ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 และสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทราบ
3. เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน
4. ใช้เสียงที่น่าสนใจ สร้างบรรยากาศการเรียน
5. ปฏิบัติงานร่วมกับผู้ช่วยสอน และขอความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. เสริมสร้างการเรียนรู้จากการเรียนนอกชั้นเรียน

7. ประเมินนักเรียนตามสภาพจริง ดูความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ การใช้ชีวิต เพื่อเกิดการพัฒนาดตนเอง

6. สร้างการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในต่างประเทศหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 มีด้วยกันหลายรูปแบบ มีการจัดกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ ผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กพิเศษได้เรียนตามศักยภาพของตน โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือของครูผู้สอนที่มีความเข้าใจกับนักเรียน ครูมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี และที่ขาดไม่ได้เลย คือ ความร่วมมือของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ

สรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวมประสบปัญหาด้านการเรียน ขาดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ส่งผลให้มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ให้ประสบกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ อันส่งผลถึงพัฒนาการของนักเรียนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถึงสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ หลายภาคส่วนทางการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับนักเรียนกลุ่มนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงผู้ปกครอง ควรจัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และความสามารถของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การเรียนรู้ผ่านวิดีโอ การจัดแผนการเรียนที่ยืดหยุ่นเหมาะสม มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จากความท้าทายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะต้องหาแนวทางแก้ไข สนับสนุน สร้างกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ประเมินภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของเด็ก: เป็นขั้นตอนแรกในการจัดการภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ คือ การประเมินสภาพ ขอบเขตของปัญหา ประเด็นปัญหา และ

ความสามารถที่ถดถอยไป โดยทำการประเมินเด็กเป็นรายบุคคล สํารวจ ระบุจุดแข็งที่คงมีอยู่ ค้นหาจุดอ่อนที่เด็กกำลังประสบอยู่

2. การซ่อมเสริมเพิ่มเติม: เมื่อเราสามารถระบุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่หายไป แล้วนั้น ครูผู้สอนควรรหาแนวทางแก้ไขตามจุดอ่อน และเสริมจุดแข็ง โดยทำการจัดหา อุปกรณ์ หรือทรัพยากรสนับสนุนเพิ่มเติมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การสอน พิเศษ โปรแกรมการศึกษาเฉพาะทาง เป็นต้น

3. การดูแลจิตใจและความรู้สึกของเด็ก: การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความรู้สึกของเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีวิถีชีวิต ที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง ในการเรียนรู้ โดยสถานการณ์และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามาดูแลจิตใจและความรู้สึก ของเด็กให้สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัด การทำกิจกรรม เป็นต้น

4. การส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เด็กต้องได้รับการดูแลจิตใจและความรู้สึก ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น เช่น กิจกรรมกลุ่ม ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับคนที่รู้จัก ซึ่งจะประโยชน์อย่างยิ่งกับเด็กให้มีพัฒนาการ ทางด้านสังคม และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้าง พัฒนาการ

5. การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เนื่องจากการเรียนรู้ทางไกลที่ผ่านมาได้กลายเป็น สิ่งสำคัญในการเรียนช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เด็กที่มีความต้องการ พิเศษมีความต้องการในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ เพื่อจำเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ ให้ได้มีประสิทธิภาพ

6. การเสริมสร้างศักยภาพของครูและผู้ปกครอง ครูและผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความ สำคัญในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีการให้ความรู้ หาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนความสามารถในการให้การช่วยเหลือด้านการเรียน และการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยลดภาวะความถดถอยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

โดยสรุป การจัดการภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 และการให้การสนับสนุนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสภาพแวดล้อม การศึกษาแบบรวมระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต้องใช้กลยุทธ์และแนวทาง

ที่หลากหลาย ด้วยการใช้วิธีการสนับสนุนที่ครอบคลุมและเป็นรายบุคคล จึงเป็นไปได้ที่จะช่วยเด็กรักษาความก้าวหน้าและบรรลุดัศยภาพสูงสุดของตนเอง แม้ต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา ศุภวรรณะกุล. (2564). **ปีแห่งการเรียนรู้ที่สูญหายของเด็กพิการในช่วงโควิด-19.**

สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, <https://thisable.me/content/2021/02/690>.

ธนชา สุ่คง และ ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์. (2564). **กรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนช่วง**

การแพร่ระบาดของโควิด-19 และช่วงที่โควิด-19 ผ่อนคลายของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ,

10(1): 93-108.

ปวรินทร์ พันธุ์ติเวช. (2565). **ก้าวต่ออย่างไร เมื่อเด็กไทยเรียนรู้ถดถอยจากการปิดโรงเรียน**

ช่วงโควิด? สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.the101.world/kid-for-kids-learning-loss>.

ปาริชาติ โชคเกิด. (2565). **ผลสำรวจพบ โควิดทำเด็กแ่ ขาดทักษะพื้นฐานทั้ง อ่าน เขียน**

เข้าสังคม. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2565, จาก <https://brandinside.asia/covid-make-kids-struggle-to-learn>.

ภรณี ลัคนาภิเศษฐ. (2563). **COVID-19 กับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความ**

ต้องการพิเศษ. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/360>.

ภูมิศรีณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2564). **สำรวจผลกระทบหลัง COVID-19 จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของ**

การศึกษาโลก. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, จาก <https://workpointtoday.com/education-covid-19-4>.

ภูมิสรรรค์ เสนิงวงศ์ ณ ออยุธยา. (2564). **"ภูมิสรรรค์" เผย คุณหญิงกัลยาเป็นห่วงเด็กพิเศษ ลัง**

ช่วยเหลือทั้งการเรียนและคุณภาพชีวิต ย้ำความปลอดภัยเด็กสำคัญ พร้อม

เดินหน้านโยบายเร่งด่วน. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/3239575>.

- ภูษิมา ภูญโญสินวัฒน์. (2563). **จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย**. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic>.
- วาทีณี ออมรไพศาลเลิศ. 2563. **เทคนิคพิเศษการสอนออนไลน์ ช่วง COVID-19 สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ**. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.chula.ac.th/news/31541>.
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). **Learning Loss ภาวะการณ์เรียนรู้ถดถอย**. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, จาก <https://research.eef.or.th/learning-loss-recession>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565). **การศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้**. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565, จาก https://opac01.stou.ac.th/multim/Gift_eBook/167260.pdf.
- สำนักมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิกรี. (2564). **ครูบูรณาเด็กทั่วไปและเด็กพิเศษต้องไม่ตกหล่นการเรียนรู้ ครูคือคนสำคัญ ผู้ปกครองคือพลัง**. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.pmca.or.th/thai/?p=10993>.
- สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย. (2564). **กรมอนามัย ห่วง กลุ่มเด็กพิเศษ ขาดทักษะป้องกันโควิด-19 แนะนำแม่ดูแลใกล้ชิด**. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2565, จาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/080564>.
- สุวิมล มจรุส. (2564). **การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19**. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(3): 33-42.
- Wei Bao. (2020). COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Hum Behav & Emerg Tech*, 2020(2): 113–115.